

ŽILINSKÝ
samosprávny kraj
zriaďovateľ

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA LESNÍCKA
Jozefa Dekreta Matejovie
Hradná 534, 033 14 Liptovský Hrádok

Vnútoraná smernica školy č.1/2020 k prevencii kriminality a sociálno-patologických javov

vypracovaná na základe

smernice MŠVVaŠ č. 36/2018

k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach

a

metodického usmernenia ŽSK č. 3/2020

k prevencii kriminality a sociálno-patologických javov na školách a v školských zariadeniach
v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK

V Liptovskom Hrádku 24.8.2020

Ing. Viliam Prukner
riaditeľ školy

I. Úvodné ustanovenia

Stredná odborná škola lesnícka a drevárska Jozefa Dekreta Matejovie v Liptovskom Hrádku prijíma túto smernicu ako dodatok k školskému poriadku školy a školského internátu k prevencii kriminality a sociálno-patologických javov na škole, v školskom internáte, pracoviskách praktickej prípravy a podujatiach organizovaných školou.

Smernica je spracovaná v súlade so smernicou MŠVVaŠ č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach a metodickým usmernenia ŽSK č. 3/2020 k prevencii kriminality a sociálno-patologických javov na školách a v školských zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK

II. Charakteristika šikanovania

1. Na účel tejto smernice sa šikanovaním rozumie
 - a) správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo
 - b) úmyselný spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.
2. Podstatou šikanovania je najmä
 - a) úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
 - b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
 - c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.
3. Šikanovanie sa môže prejavovať
 - a) v priamej forme, najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešnením, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obete, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastrašovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním alebo
 - b) v nepriamej forme, najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.
4. Kyberšikanovaním je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.
5. Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky
 - a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
 - b) agresor vystupuje často anonymne,
 - c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
 - d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
 - e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
 - f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,

- g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
 - h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
 - i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
 - j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
 - k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.
6. Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.
7. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za trestný čin
- a) ublíženia na zdraví,
 - b) obmedzovania osobnej slobody,
 - c) lúpeže,
 - d) vydierania,
 - e) hrubého nátlaku,
 - f) nátlaku,
 - g) porušovania domovej slobody,
 - h) sexuálneho násillia
 - i) sexuálneho zneužívania,
 - j) krádeže,
 - k) neoprávneného užívania cudzej veci,
 - l) poškodzovania cudzej veci,
 - m) nebezpečného vyhrážania sa,
 - n) nebezpečného prenasledovania,
 - o) výroby detskej pornografie,
 - p) rozširovania detskej pornografie,
 - q) prechovávanlia detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení,
 - r) ohovárania.
8. Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu priestupku proti občianskemu spolunažívaniu alebo priestupku proti majetku.
9. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.
10. Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin
- a) neprekazenia trestného činu,
 - b) neoznámenia trestného činu alebo
 - c) ublíženia na zdraví.

III. Riaditeľ školy

Základom prevencie šikanovania a násilia na školách je podpora pozitívnych vzťahov medzi študentmi navzájom a medzi študentmi a pedagogickými pracovníkmi. Budovanie pozitívnej klímy je dlhodobý proces v ktorom je potrebné posilňovať komunikáciu, spoluprácu, kvalitnú výučbu, pozitívne ladenie študentov aj učiteľov, inováciu obsahu a foriem vzdelávania, aplikáciu moderných metód vzdelávania, organizačných foriem práce učiteľov a aktivitu študentov aj pedagógov.

Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy aj v oblasti prevencie kriminality, šikanovania a násilia. Východiskom je komplexné ponímanie preventívnej stratégie školy, ktorej súčasťou je aj táto smernica.

Riaditeľ školy zabezpečí v súlade s každoročne inovovaným plánom kontinuálneho vzdelávania vzdelávanie príslušných pedagogických zamestnancov v problematike prevencie kriminality, patologických javov a šikanovania.

V školskom poriadku školy sú vymedzené konkrétne pravidlá pre ochranu študentov, rodičov aj zamestnancov školy pred šikanovaním, kriminalitou a patologickými javmi aj s možnými postihmi pri ich poručení. Táto smernica rozširuje a spresňuje možné riešenia a postupy pri riešení prípadných patologických javov zistených v škole.

Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil

- šikanovania,
- spáchania trestného činu uvedeného alebo opakovane páchal priestupky uvedené v súvislosti so šikanovaním.

Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť

- podozrenie podľa odseku 1,
- skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,

IV. Koordinátor prevencie

Riaditeľ školy vymenuje pedagogického zamestnanca školy do funkcie koordinátora prevencie, ktorý každoročne:

- vypracuje plán práce koordinátora prevencie,
- zabezpečuje adekvátne vzdelávacie a preventívne podujatia,
- rieši vzniknuté situácie v spolupráce s rodičmi, vedením školy a výchovným poradcom
- vypracuje správu o činnosti koordinátora.

Koordinátor prevencie zasiela po schválení riaditeľom školy (najneskôr však do 30.9.) plán práce koordinátora prevencie na Odbor školstva a športu Žilinského samosprávneho kraja.

V. Rodičia (zákonní zástupcovia študentov)

Všímajú si podozrivé prejavy šikanovania a svojich deťoch. Môže ísť všeobecne o tieto príznaky:

- Za dieťaťom nechodí domov žiadny spolužiak, zdá sa, že nemá žiadnych kamarátov.
- Dieťa je zarazené, smutné až depresívne, nehovorí o tom, čo sa deje v škole
- Zle zaspáva, má poruchy spánku, snívajú sa mu hrôzostrašné sny.
- Dôjde k výraznému zhoršeniu prospechu, je nesústredený, bez záujmu .
- Často ho pred odchodom do školy alebo po príchode pobolieva hlava, brucho atď.
- Dieťa často navštevuje lekára, objavuje sa aj neospravedlnená absencia.
- Dieťa chodí do školy alebo zo školy obchádzkou.
- Prichádza zo školy s potrhaným oblečením, poškodenými školskými pomôckami, alebo bez nich.
- Často mu nevychádza vreckové, stráca ho, požaduje ďalšie peniaze.
- Dieťa prichádza domov hladné, a to aj vtedy, keď dostáva desiatu a obedy má zaistené.
- Nedokáže uspokojivo vysvetliť svoje zranenia – modriny, narazenú kosť, ľahký otras mozgu, popáleniny na ruke a pod.
- Vyhráža sa samovraždou, alebo sa o ňu dokonca pokúsi.

Toto sa týka situácie, keď dieťa rodičom nič nepovie.

Sú však prípady, hlavne na začiatku, keď dieťa nájde silu a odvalu a snaží sa rodičom so svojím trápením zdôveriť. **Rodičia by nemali v tejto ťažkej chvíli dieťa sklamať!**

Mali by vedieť, že hovoriť o podrobnostiach svojho ponižovania a týrania je pre ich dieťa veľmi ťažké. Mali by ho preto počúvať, prejavovať podporu a brať všetko, čo hovorí vážne. Rodičia často reagujú nevhodne – nedôvera, nerozhodnosť. **Správny postoj je však iba jeden – stáť pevne za svojím dieťaťom.**

VI. Pedagogickí zamestnanci školy

Všímajú si vo vyučovacom procese možných účastníkov šikanovania

Agresor

- ten kto šikanuje, často týra alebo obťažuje fyzicky alebo slovné
- najčastejšie je to chlapec, ale výnimkou nie je ani dievča
- telesne zdatný chlapec
- trpí pocitmi menejcennosti, závidí kamarátom úspechy
- väčšinou je sebaistý
- prevláda v ňom túžba dominovať, ubližovať druhým je pre neho radosťou
- ľahko sa urazí, vidí agresiu proti sebe aj tam, kde nie je
- podvádzal, použije akékoľvek výhovorky, len aby dosiahol svoje

Práca s agresorom

Veľmi vážnym pedagogickým problémom sú deti, ktoré sa zúčastňujú na šikanovaní. Tieto deti treba neustále pozorne sledovať a zakročiť hneď pri prvom náznaku recidívy.

Hlavnou úlohou pedagóga je tlmiť agresívne sklony týchto detí.

Odporúčajú sa najmä tieto postupy:

- Používať čo najviac pochvál. Pochválime ich, najmä ak pozorujeme, že zvládli svoju impulzivitu v provokujúcej situácii .
- Zamestnať ich činnosťou, ktorá je pre nich atraktívna a v ktorej môžu byť úspešní, prípadne i vyniknúť.
- Učiť ich sociálnym spôsobilostiam. Cesta k úspechu je dlhá a neistá, zato i každá pozitívna zmena má veľkú cenu pre samotné dieťa.
- Povzbudiť empatiu. Tieto deti len ťažko chápu, ako veľmi trpia ich obeť. To nezmeníme žiadnou represiou. Treba, aby sme im poskytli skúsenosť osobnej citovej náklonnosti, vedomia, ktoré im chýba predovšetkým v rodine
- Pomáhať im, aby si budovali osobnú perspektívu, aby vedeli, čo čakať od budúcnosti.

Obet' šikanovania

- Obet'ou šikanovania sa môže stať ktokoľvek:
- Dieťa, ktoré je dlhšiu dobu objektom agresie iných. Je terčom posmievania, zosmiešňovania.
- Dieťa, ktoré prišlo do zohratého kolektívu.
- Dieťa s prednosťou alebo odlišnosťou /vyniká v určitom predmete, handicapované, zo sociálne slabej rodiny, odlišnej rasy / .

Existujú dva typy obetí šikanovania:

Prvý typ - **dieťa je pasívne**, úzkostné, neisté. Nie je schopné brániť sa.

Druhý typ – **obet' je provokujúca**. Dráždi iné deti, posmieva sa im. Ak sa na ňu zaútočí, bráni sa.

Obete šikanovania :

- sú deti tiché, plaché, citlivé, pri problémoch s inými sa stiahnu, ustúpia,
- majú nízke sebavedomie,
- v škole majú málo dobrých kamarátov, sú osamelé a ťažko sa presadzujú medzi rovesníkmi,
- majú odmietavý postoj k násiliu, vyhýbajú sa tvrdým športom,
- zvláštnu skupinu tvoria obeť, ktoré sú tiež agresormi. Zúčastňujú sa na šikanovaní iných a v kolektíve sú neoblíbení,
- deti, ktoré sú nadmerne ochraňované rodičmi a učiteľmi.

VII. Zvládnutie šikanovania a spôsoby vyšetrovania

Ak pedagóg zistí u detí typické príznaky, **musí ihneď konať**. Myslieť si, že žiak z toho vyrastie, je ilúziou. Šikanovanie vyšetroje a rieši triedny učiteľ, ktorý si vyžiada informácie od všetkých vyučujúcich. Ku každému závažnejšiemu prípadu je potrebné prizvať výchovného poradcu, prípadne špeciálneho školského pedagóga.

Počínanie pedagóga má mimoriadny výchovný význam. Aby bol boj proti šikanovaniu úspešný, je potrebná zapojiť doň nielen školu , ale aj rodičov a celé okolie, ktoré žiakov obklopuje.

Vyšetrovanie šikanovania býva ťažké, postupuje sa podobne ako pri policajnom vyšetrowaní, samozrejme šetrnejšie.

Hlavné zásady pri vyšetrowaní patologických javov:

- Chrániť zdroj informácií – neprezradiť ho.
- Prezradiť čo najmenej o tom, čo už nám je doposiaľ známe a overené.
- Vypočuť poškodeného, obvineného a svedkov každého osobitne a neskôr ich výpovede konfrontovať.
- Výsledky výpovede starostlivo zaznamenať

Rozhovor s obeťou

Predovšetkým pohovoriť si s tým, kto o šikanovaní informoval – nechať ho hovoriť vlastnými slovami – povzbudiť ho, vypytať sa na podrobnosti – okolnosti, čo sa dialo, presne opísať, kde sa to dialo, kto čo urobil a hovoril, kto pri tom bol, čo k tomu viedlo, prečo sa prítomní správali tak, ako sa správali

Zameriame sa na vzťah informátora k obeti i k agresorovi, zvážime, či je informácia vierohodná. **Pozor, či nejde o falošné udanie!**

Obet' ubezpečíme -o svojej podpore, ochrane, spýtame sa jej, ako si predstavuje našu pomoc. Ak sú viditeľné poranenia, treba odfotografovať. Obet' prehovoríme, aby súhlasila so zverejnením svojho udania. I keď sa nepodarí agresorov usvedčiť, zvyčajne je nádej, že so šikanovaním prestanú. Obet' zažije veľkú úľavu danú tým, že „je to vonku“ a niečo sa s tým robí.

Rozhovor s agresorom

učiteľ si nechá od každého porozprávať, čo sa dialo – je možné nechať im to napísať, vypočuť aj ostatné deti, ktoré sa na šikanovanie len pozerali, ale individuálne v rozhovoroch čo najmenej prezrádzať, klásť konkrétne otázky, typu – kto?, kedy?, kde?, nepoužívať otázky, na ktoré by deti odpovedali áno, nie, neviem.

Pedagóg, ktorý vyšetruje šikanovanie, nesmie prepadnúť spravodlivému hnevu natoľko, tým prestane byť objektívny.

VIII. Zásah proti šikanovaniu

Základné pravidlá pri riešení šikanovania:

- **Zachováme pokoj.** Rozčúlená reakcia učiteľa môže byť zdrojom zábavy pre agresorov.
- Jasne dáme **najavo nesúhlas, odsúdime čin, nie páchatel'a.** Odsúdenie môžeme urobiť niekoľkými (aj nacvičenými vetami) *Sklamal si ma. Hnevám sa na Teba.* Snažíme sa na agresorovi nájsť niečo pozitívneho a na to nadviazať.
- Každý vážnejší prípad šikanovania oznámi triedny učiteľ riaditeľ'ovi školy, ktorý rozhodne o ďalšom postupe (napr. oznámi na políciu...)
- Snažíme sa obeť uchrániť pred ďalším hrubým násilím. Napr.: - oslobodíme dieťa na niekoľko dní zo školskej dochádzky, umožníme skorší odchod z vyučovania, aby sa nestretlo s agresormi, posilníme dozor cez prestávky na miestach, kde dochádza k šikanovaniu, zabránime stretnutiam útočníka a obeť, pokiaľ sa problém nevyrieši.

- Musí sa uskutočniť individuálny rozhovor triedneho učiteľa s agresorom – nie pred triedou.
- Rozhovor môže obsahovať i hrozbu sankciami, resp. trestami, ktoré musia byť jasné a zrozumiteľne vysvetlené. Celá záležitosť má byť čo najrýchlejšie trestom „vybavená“ a nemá sa deťom neustále pripomínať. Medzi sankcie môže patriť:
 - zdržanie dieťaťa v škole po vyučovaní,
 - vylúčiť dieťa z nejakej akcie, na ktorú sa teší,
 - počas prestávok bude dieťa v blízkosti pedagóga
 - preloženie na inú školu
 - oznámiť na políciu
- Individuálny rozhovor s obeťou šikanovania. Povzbudíme ho, aby si našlo viac kamarátov, aby sa vyhýbalo miestam a situáciám, kde dochádza k šikanovaniu. Pri opakovanom šikanovaní to neodkladne ohlási dospelému, ktorému dôveruje.
- Uskutočnime rozhovor s rodičmi agresora. Rozhovor vedie riaditeľ školy. Ak rodičia nejavia ochotu spolupracovať a nekriticky obhajujú svoje dieťa, rozhovor zbytočne nepredlžujeme. Nevhodné je začať obviňujúcim tónom. Celú situáciu vykreslíme reálne. Dohodneme spoločný postup a výsledok písomne zaznamenáme. Rodičom dáme zápis podpísať.
- Rozhovor s rodičmi obeť. Ubezpečíme ich, že škola urobí všetko pre to, aby sa situácia vyriešila. V závere sa dohodne spoločný postup.
- Stretnutie agresorov, obeť a rodičov z oboch strán, za prítomnosti pedagóga, riaditeľa. Je to veľmi náročné na autoritu a na umenie komunikovať.
- Prerokovanie záležitosti s rodičmi žiakov celej triedy za prítomnosti viacerých učiteľov. Cieľom je zapôsobiť na deti prostredníctvom rodičov tak, aby nepripustili pokračovanie šikanovania. Aj samotní rodičia môžu navrhnúť spôsoby riešenia šikanovania.
- Práca učiteľa v triede kde sa zistilo šikanovanie má pozostávať z oznámenia v triede, či a ako budú vinníci potrestaní, - vyzvania triedy, aby nepripustila šikanovanie (vo vážnych prípadoch môže tento rozhovor so žiakmi viesť aj riaditeľ školy), zdôraznenie, že zodpovednosť za to, čo sa stalo, nesú všetci, ktorí boli pri tom prítomní.
- Na hodinách etickej výchovy a triednických hodín je možné využívať hranie rolí. Deti si môžu prehrať situácie šikanovania. Môžu nacvičiť odolávanie nátlaku, ako sa vyrovnáť s provokáciami. Majú príležitosť „byť v koži toho druhého“ (útočník hrá obeť a naopak).
- Pomoc obetiam šikanovania realizujeme individuálnym poradenstvom pre obeť a rodičov v pedagogicko - psychologických poradniach.
- Je dôležité, aby si učiteľ viedol o každom prejave šikanovania v jeho triede podrobné záznamy.

Prerokované v pedagogickej rade dňa 24.8.2020

Ing. Viliam Prukner
riaditeľ školy